

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-1-30>**Людмила БОБОВА,***orcid.org/0000-0001-8382-9997*

аспірантка кафедри менеджменту освіти і права,
завідувачка підготовчого відділення по роботі зі слухачами та студентами числа громадян України,
іноземних громадян та осіб без громадянства
Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
(Київ, Україна) *bobovaludmyla@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА США

У статті аналізується засоби соціальної адаптації іноземних студентів до навчання у провідних вузів світу на прикладі США та Великої Британії. Ці дві країни займають лідерські позиції по кількості іноземних студентів та якості освіти. До того ж їхня освіта є однією з найдорожча у світі. Кожна країна розглядалася з погляду кількості залучення іноземних громадян, їхнього внеску в економіку країни та способів соціальної адаптації.

У статті проаналізовані дані за 2020–2021 роки. По яким вже є усі необхідні статистичні дані.

У статті наведені головні критерії підходу до соціальної адаптації іноземних студентів.

Перша аналізована країна – це США, де одним з найбільш небезпечних проявів порушень адаптації американські дослідники називають отримання культурного шоку. Який окреслюється як прояв неадекватних психологічних реакцій та формування психологічних порушень у відповідь на зміну оточення. Наукові результати підтверджують, що досвід культурного шоку негативно впливає на психологічну та соціокультурну адаптацію іноземних студентів.

Серед американських дослідників привілеює теза, що найголовнішим чинником у соціальній адаптації є внутрішня мотивація, яка й є визначальною для вдалої інтеграції. Низка досліджень показує вищі результати у тих, хто був спрямований на навчання та на вливання у соціум.

На другому місці за значимістю дослідники виокремлюють мовний бар'єр, чи точніше його відсутність. Також в статті окреслені такі проблеми соціальної адаптації як вороже ставлення до іноземців, проблеми з побутовою інтеграцією тощо. У статті подана низка заходів, що рекомендовані у США для успішного проходження соціальної адаптації.

Також у статті проаналізовано питання соціальної адаптації іноземних студентів у вузах Великої Британії. Країни, яка має найбільш давню університетську традицію.

Де, на думку дослідників, серед головних проблем, з якими зіштовхуються іноземці є: не готовність останніх до високих стандартів освіти британських вузів, не достатній рівень володіння англійської мови, соціальна поведінка та соціальні норми життя, культурні та релігійні відмінності.

Ключові слова: соціальна адаптація, США, Велика Британія, культурний шок, внутрішня мотивація соціальної адаптації.

Ludmila BOBOVA,*orcid.org/0000-0001-8382-9997*

Graduate student at the Department of Education Management and Law,
Head of the Preparatory Department for Work with Listeners and Students of the Number of Citizens
of Ukraine, Foreign Citizens and Stateless Persons
University of Education Management
(Kyiv, Ukraine) *bobovaludmyla@ukr.net*

FEATURES OF ADAPTATION OF FOREIGN CITIZENS AND PERSONS STATELESS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS GREAT BRITAIN AND USA

The article analyzes the means of social adaptation of foreign students to study in the world's leading universities using the example of the USA and Great Britain. These two countries occupy leading positions in terms of the number of foreign students and the quality of education. In addition, their education is one of the most expensive in the world. Each country was considered in terms of the number of foreign citizens involved, their contribution to the country's economy, and methods of social adaptation.

The article analyzes data for 2020-2021. For which there are already all the necessary statistical data.

The article presents the main criteria for the approach to social adaptation of foreign students.

The first analyzed country is the USA, where American researchers call culture shock one of the most dangerous manifestations of adaptation disorders. Which is outlined as a manifestation of inadequate psychological reactions and

the formation of psychological disorders in response to a change in the environment. Scientific results confirm that the experience of culture shock has a negative effect on the psychological and sociocultural adaptation of foreign students.

Among American researchers, the thesis that the most important factor in social adaptation is internal motivation, which is decisive for successful integration, is favored. A number of studies show higher results in those who were focused on learning and social integration.

In the second most important place, researchers single out the language barrier or rather its absence. The article also outlines such problems of social adaptation as hostile attitude towards foreigners, problems with domestic integration, etc. The article presents a number of measures recommended in the USA for successful social adaptation.

The article also analyzes the issue of social adaptation of foreign students in the universities of Great Britain. The country with the oldest university tradition.

Where, according to researchers, among the main problems faced by foreigners are: a lack of readiness for the high standards of education of British universities, insufficient level of English language proficiency, social behavior and social norms of life, cultural and religious differences.

Key words: social adaptation, the USA, Great Britain, culture shock, internal motivation of social adaptation.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна глобальна тенденція в освіті визначається глобалізацією наукових знань і педагогічних технологій. Як наслідок, величезна кількість людей, які прагнуть отримати якісну освіту, виїжджають із країни з меншим розвитком науки і техніки в ті, де якісні показники вищі.

Однак, здобуття якісної освіти багато в чому залежить від умов, в яких перебувають іноземні студенти. Для університетів Великої Британії та США співпраця з іноземними студентами не є новою. Вже багато століть їхні університети в конкурентній боротьбі залучають до себе студентів з усього світу. Ще одним важливим фактором є їхня швидка адаптація до сучасних умов, коли розвиток технологій та світова пандемія роблять життєвішими ті навчальні програми, які можна провадити онлайн. Сьогодні саме в США є найбільша кількість курсів та навіть цілих університетів, що проводять своє навчання онлайн в синхронний чи асинхронний спосіб. Використання такого досвіду видається дуже цікавим для українського освітнього процесу.

Мета пропонованої статті – дослідити особливості адаптаційного процесу іноземцями та особами без громадянства провідними вузами США та Великої Британії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Питання соціальної адаптації у психолого-педагогічній, філософській, медико-біологічній літературі приділяється досить багато уваги. Насамперед варто виокремити праці А. Андрєєвої, І. Бега, Ю. Бохонкова, М. Вієвської, О. Прудської, В. Сорочинської, В. Штифурак, І. Шаповал та багатьох інших, в чийх працях були розглянуті педагогічні та соціальнопсихологічні аспекти адаптації студентів і чинники, що на неї впливають.

Сьогодні вивчення питання адаптації до вузів США перебуває на досить високому рівні, американські дослідники вивчають це питання вже понад сотню років. Зокрема – це Wang, Li, Noltemeyer, Wang & Shaw, які розглядали адаптацію іноземних студентів, що навчаються у коледжах США, в контексті крос-культурного компоненту. Також варто виокремити Н. Mahmood та В. Galloway, чий дослідження обіймали тему наслідків стресу, пов'язаного з культурною адаптацією студентів, які навчаються в навчальному закладі невеликого міста.

З українських дослідників варто виокремити статтю Ярослава Слущкого та Надії Смолікевич, в колі наукових інтересів яких було безпосереднє вивчення американського досвіду адаптації іноземців до культурно-соціального життя. Особливо варто виокремити дисертаційне дослідження Надії Смолікевич «Організаційно-педагогічне забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США» (2018), в якому вона детально простежила особливості забезпечення адаптації іноземних студентів в американських університетах. Так на думку авторки умовами забезпечення успішної адаптації іноземних студентів до нового академічного середовища є: відповідність процесу адаптації її теоретико-методологічним основам; знання і сприйняття студентами культурних моделей; знання та коректне використання студентами ефективних моделей комунікації, дотримання норм вербальної та невербальної поведінки; достатній рівень сформованості у студентів комунікативної культури та відповідних компетентностей; ефективна просторово-предметна організація структурних підрозділів університетського середовища, що передбачає обґрунтоване використання відповідних форм, методів та засобів навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання соціальної адаптації іноземних студентів у вузах США.

Уже багато років США є лідером за кількістю залучених іноземних студентів. У 2020–2021 навчальному році понад 300 000 нових іноземних студентів відвідували американські вищі навчальні заклади. Так згідно даних некомерційного інституту міжнародної освіти, у вищих навчальних закладах США навчається понад 1 мільйон іноземних студентів. За даними Міністерства торгівлі США, вони внесли понад 46 мільярдів доларів в економіку США у 2020 році.

Тому тут адаптації іноземців приділяють не аби яке значення. Головним чином, для формування сприятливого клімату американські науковці опираються на такі фактори як знання англійської чи місцевої мови, особливості особистості, стать та вік. Але найважливішим аспектом успішної адаптації є цілі, яких іноземний студент сподівається досягти під час навчання у їхній країні. Таким чином, для американської освіти мотивація є найважливішим аспектом успішної інтеграції у освітній процес, з подальшим адаптуванням до навчання та соціального простору, у якому опинилися студенти.

Одним з найбільш небезпечних проявів порушень адаптації американські дослідники називають отримання культурного шоку. У сучасній науковій літературі культурний шок описується як «...прояв неадекватних психологічних реакцій та формування психологічних порушень у відповідь на зміну оточення» (Трой, 2022, липень 25). Наукові результати підтверджують, що досвід культурного шоку негативно впливає на психологічну та соціокультурну адаптацію іноземних студентів.

Варто додати, що сьогодні багато студентів навчається у американських вузах онлайн, що дає їм можливість не відриватися від рідного середовища, а проводити заняття та навчання у найбільш зручному для себе форматі. Такий спосіб навчання має найбільшу перспективу для залучення іноземних студентів і цю практику також варто запозичувати і Україні.

«Свідоме прийняття рішень та внутрішні наміри, на відміну від зовнішніх чинників впливу, є запорукою успішної адаптації студента до життя в чужій країні» (Yangab, Zhangb, Sheldon, 2017: 16). Саме такого висновку прийшов американський дослідник Кен Шелдон після проведення низки досліджень з адаптації іноземних студентів у провідних вузах США. Дослідження було опубліковане в Міжнародному журналі міжкультурних відносин.

У цьому дослідницькому проекті вчені розглянули зв'язок між типом мотивації та рівнем культурного шоку та суб'єктивним благополуччям. Приблизно 130 осіб брали участь у дослід-

ницькому проекті, всі вони навчалися у вищих навчальних закладах США. Приблизно половина випробовуваних були у віці від 18 до 25 років, решта – старші 25 років. Більше 70% студентів були з країн Азії, 12% – з країн Європи та 6% – з Північної та Південної Америки.

Це дослідження підтвердило, що студенти, з високою внутрішньою мотивацією навчатися, легше справляються з культурним шоком і відчують більш високий рівень суб'єктивного благополуччя. На відміну від цього, молоді люди із зовнішньою мотивацією, що базується на задоволенні інших потреб чи отриманні грошової винагороди, зазнали труднощів у адаптації.

В межах дослідницького проекту студенти повинні були оцінити, чому саме вони вирішили навчатися в США.

Так студентам запропонували такі відповіді:

- «Тому що я хотів пишатися собою»;
- «Тому що я високо оцінюю вищу освіту в США»;
- «Тому що мені сподобається навчатися в США»;
- «Чесно кажучи, я не знаю, чому я обрав навчання в США»;
- «Тому що, якби я не обрав навчання у США, я б зійшов з розуму»;
- «Тому що я б відчув провину, якби не обрав навчання в США».

Відповідно до теорії самовизначення, існують різні рівні автономії або самовизначення. В одному кінці спектру знаходяться ті, хто відчуває себе повністю контрольованим, а в іншому – ті, хто відчуває себе повністю автономним. Коли люди автономно мотивовані, у них складається враження, що вони особисто вирішують, як діяти. Тобто їхня поведінка корелює з їх інтересами та цінностями. У разі контрольованої мотивації людина відчуває себе змушеною щось робити. Це почуття примусу може бути результатом зовнішніх факторів (наприклад, матеріальних благ) або внутрішніх (наприклад, почуття провини).

Дослідники також з'ясували роль інших факторів, що впливають на адаптацію іноземних студентів за кордоном. Молоді люди, які сильно екстравертовані та мають низький рівень нейротизму, швидше звикають до нового середовища. Навпаки, труднощі у спілкуванні та низький рівень володіння місцевою мовою можуть мати наслідки, пов'язані з культурним шоком.

Так американський дослідник С. Теруї вважає мову однією з ключових перешкод успішної інтеграції іноземних студентів (Terui, 2011: 180). Результати його дослідження показали, що іно-

земні студенти повинні були вдавати, що розуміють розмовний зміст, яким обмінюються носії англійської мови через їх обмежене володіння англійською мовою. Іноді низький рівень володіння англійською мовою викликав би негативну реакцію від викладача, оскільки той сприймав, це як погану підготовку студента до навчання.

Інші дослідники також звертають увагу на проблему між викладачами та іноземними студентами через не достатній рівень володіння мовою. Так група американських науковців провели опитування африканських вчених -жінок, які були аспірантами західних університетів. Висновок продемонстрував, що «... викладачі регулярно ставлять під сумнів здатність іноземних студентів виконувати курсові завдання, заохочують іноземних студентів відвідувати додаткові заняття та охоче критикують акценти іноземних студентів» (Russell, Rosenthal, Thomson, 2010: 240).

Результатом такого ставлення з боку викладачів до іноземців стало відсторонення останніх, а також втрата відчуття підтримки. Що призвело у подальшому до погіршення навчання та ще більшого замкнення у собі чи в своїй соціальній групі.

На думку авторів дослідження – це є неприпустимою практикою, яка й досі має місце у освітньому процесі США. До цього можна віднести і конфлікти, які виникають між американськими студентами та іноземцями. Американський дослідник Чарльз-Гуссен пов'язує більшість таких конфліктів із упередженим ставленням американців до іноземних студентів, а особливо вихідців із Мексики та Азії. Так він вважає, що упередженість ця багато в чому пов'язана зі страхом, що іноземці залишаться в США і претендуватимуть на роботу, яку могли отримати вони. Так проаналізувавши ставлення 188 американських студентів до іноземних студентів вони дійшли висновку, що «...американські студенти стурбовані тим, що іноземні студенти становлять загрозу для їх економічного, освітнього, фізичного благополуччя, переконань, цінностей та їх соціального статусу через антиіммігрантські забобони» (Charles-Toussaint, Crowson, 2010: 420).

Ще одним серйозним викликом для іноземних студентів є соціокультурні відмінності. Прибувши з іншої країни, іноземні студенти можуть зіткнутися з багатьма труднощами у повсякденному житті. Приїжджаючи до нової країни, іноземні студенти стикаються з реальністю того, що їм потрібно знайти житло та знайти банки для внесення та зняття грошей та транспорту, знаходячи автобуси чи купуючи автомобілі для пересування та подаючи документи на кредитні картки.

Вживання в новій спільноті – це перший урок, з яким вони мають розібратися, і їм потрібно мати систему підтримки, коли вони прибувають. Оселившись на новому місці, іноземні студенти також відчують культурний шок.

Загалом, дослідники сходяться на думці, щодо шляхів покращення адаптаційних процесів іноземними студентами, а саме йдеться про відбір студентів із вищою мотивацією, активна програма з вивчення англійської мови іноземцями, профілактичні роботи зі студентами та викладачами, активне залучення до соціального життя учбових закладів та соціуму.

Серед рекомендацій варто виокремити такі:

1. Коледжі та університети повинні мати програму англійської мови для іноземних студентів для підтримки їх знання мови. Мовні бар'єри можуть вплинути на академічне навчання, участь у різних заходах та розуміння культури. Університети можуть проводити семінари, де іноземні студенти знайомляться з використанням розмовної англійської мови, загальноживаними сленговими словами та соціальними і культурними звичаями американського суспільства, щоб ефективно спілкуватися як в академічних, так і в неакадемічних умовах.

2. Потреба проведення профілактичних бесід як з американськими студентами так і викладачами, щодо важливості правильної взаємодії один з одним. Наприклад, у школах можуть бути орієнтаційні програми для навчання іноземних студентів. Факультет повинен враховувати рівний доступ та можливості навчання для всіх студентів. Американським студентам також необхідно розвивати міжкультурну компетентність для взаємодії з іноземними студентами, наприклад, забезпечувати навчання персоналу, який працюватиме з іноземними студентами.

3. Впровадження інститутів репетиторства та консультування, оскільки, для досягнення успіху та активної адаптації, іноземні студенти потребують керівництва, скеровування та підтримки.

4. Університети повинні пропонувати іноземним студентам особливу орієнтацію на культуру США та загальну академічну культуру. Такі зусилля можуть включати семінари професіоналів, іноземних студентів, які розповідають про власний досвід у США, та організацій, де можна налагодити дружні взаємини з місцевими жителями.

Питання соціальної адаптації іноземних студентів у вузах Великої Британії.

На сьогоднішній день, університети Великої Британії є одними з найстаріших та найпрестижніших у світі. Так Оксфордський університет є найстарішим англословним університетом у світі, адже його було створено ще у 1096 році.

Саме британські вузи уже багато років очолюють рейтинги найкращих вузів світу і тому є кілька причин, але найголовніше це те, що їхні вузи надають дуже якісну освіту. Це дає можливість проводити ретельніші конкурси при виборі абітурієнтів.

Так головною відмінністю британської системи освіти є той факт, що до британських вузів беруть студентів з ідеальним знанням англійської мови, яке закріплюється атестатом IELTS. Атестат видають за результатами проходження спеціального тесту, який можливо здати тільки в тому випадку, якщо вивчення англійської мови проходило не один рік (в ідеалі — в школах Англії).

Ще однією особливістю британських вузів є складність навчання у них. Викладачі дуже дорожать репутацією, що склалася століттями, а тому дуже ретельно та уважно підходять до питання перевірки та оцінювання знань. В свою чергу така репутація відразу відсіює більшість студентів з низьким рівнем мотивації до навчання та до здобуття диплому. У попередніх розділах ми вже згадували, що в Україні існує проблема, коли частина студентів, що рахуються студентами у вузах, в Україну навіть не в'їжджали. Вони автоматично отримують оцінки і отримують диплом, без здобуття жодних знань. Для британської системи освіти така ситуація взагалі неможлива.

У 2019/20 р. У Великобританії навчалось 538 615 іноземних студентів. 142 985 з них були з ЄС, а 395 630 з решти країн світу.

За національним складом китайські студенти становлять найбільшу когорту, а це 139 130 (станом на 2020 рік). За Китаєм йдуть 52 545 студентів з Індії та 19 940 із США. Італійські та французькі студенти є двома найбільшими когортами з ЄС з 13 605 та 13 430 студентами відповідно.

Як уже було зазначено раніше, погане володіння англійською мовою сприймається як не достатній рівень підготовки до навчання в британських вузах. Тривалий час британська система освіти не поспішала йти на зустріч студентам іноземцям, тримаючи високі вимоги до рівня володіння англійською мовою. Однак останнім часом, через значний відтік студентів із ЄС і збільшенням їх кількості із Азії, британські вузи починають більшою мірою адаптовуватися під потреби студентів, чий рівень володіння англійською мовою відстає від носіїв мови.

Так сьогодні багато британських університетів створюють «шляхи», який дозволяє іноземним студентам отримати додаткову підтримку, щоб подолати мовні, культурні та академічні бар'єри. А саме йдеться про створення додаткових курсів

під час першого року навчання, які складаються з вивчення мови, історії, культури та звичаїв. Саме ці курси покликані полегшити адаптацію іноземних студентів. Потім вони можуть інтегруватися в систему з меншим навантаженням.

На думку дослідників адаптації іноземних студентів, серед головних проблем, з якими зіштовхуються іноземці є:

- не готовність останніх до високих стандартів освіти британських вузів,
- не достатній рівень володіння англійською мовою,
- соціальна поведінка та соціальні норми життя,
- культурні та релігійні відмінності.

Британські вчені вважають, що метою навчання за кордоном є здобуття і не лише освіти, також це безцінний досвід перебування у іншому соціально-культурному середовищі. Де головним завданням є не відмовитися від власної культурної спадщини, а прийняти культуру, в якій іноземні студенти живуть порівняно короткий період.

Для багатьох іноземців культурні та соціальні звичаї можуть бути настільки відмінними, що це викликає культурний шок. Внаслідок чого дехто опиняються перед викликами переоцінки цінностей чи повного несприйняття та заперечення стандартів життя у Великій Британії.

Часом цей конфлікт відбувається на рівні віками вкорінених культурних та релігійних табу, наприклад, стосовно способу життя, соціальних правил, соціальної поведінки (наприклад, вживання алкоголю), статевої відносин та інших звичок.

На думку низки британських дослідників, правильне розуміння культурних відмінностей має бути позитивним для іноземців, адже це чудова можливість переоцінити частину свого бачення чи навпаки приведе до поглибленого усвідомлення себе і поваги до власної культури.

Так на думку британського науковця Девіто навіть культурний шок, може бути першим кроком до більш тривалого, а іноді і позитивного процесу розвитку переконань і розуміння, який може з одного боку, посилити прихильність людей до своєї культурної спадщини, і, водночас надати їм перспективу, яка дозволить гармонійно засвоїти новий культурний досвід з існуючим через етапи кризи, відновлення та пристосування (Devito, 2004: 265).

Однак, самі дослідники зазначають, що хоча й може бути користь від культурного шоку, усе ж, здебільшого, він має руйнівні наслідки, які виливаються у замкненість студента, відставання у навчанні, конфлікті з одногрупниками, перериванні навчання та поверненню додому з дуже негативним ставленням до країни.

Для зменшення, а то й уникнення дії культурного шоку британськими науковцями запропоноване поняття «академічної гостинності» у контексті адаптації іноземних студентів.

Термін «академічна гостинність» вперше запропонував Джон Беннетт у своїй статті «Академія та гостинність» у 2000 році. Так Беннетт визначає академічну гостинність як «ключову чесноту» в академії, яка представляє «... розширення себе для того, щоб вітати іншого, ділитися та отримувати інтелектуальні ресурси та знання» (Devito, 2004: 282). Розкриваючи ідею «академічної» гостинності, він стверджує, що академічна гостинність виходить далеко за межі звичайної ввічливості та цивільних актів гостинності.

Навпаки, академічна гостинність передбачає відкритість та взаємність, щодо обміну. Адже в такому разі, отримуватиме не лише іноземці, а й британці, які також можуть збагатити свою культуру, звичаї, знання.

У наративах Беннетта поняття «отримання» є центральним поняттям академічної гостинності, оскільки вона дає «... усвідомлення того, що, те, що спочатку виглядає дуже дивним, виглядатиме дуже нормальним, якщо поглянути на це з погляду іншого. А це може змінити розуміння і самого себе. Адже ця інакшість студентів може збагатити нас і витягти з нашого власного парафіялізму знищивши мури нашого власного обмеження» (Devito, 2004: 293).

Інші дослідники, такі як Жак Дерріда, Поль Рікьор, Фіппс та Барнетт розширили ідею академічної гостинності шляхом окреслення «форм», в які вона може адаптуватися. Вони визначають, що ці форми можуть бути:

- матеріальними (тобто установами, класами, бібліотеками, архівами тощо),
- віртуальними (цифрові технології та засоби масової інформації, онлайн-платформи, електронне навчання тощо),
- гносеологічні (стипендія, міждисциплінарні знання тощо),
- лінгвістичні (спілкування, англійська як практика перекладу тощо),
- туристичні (подорожі, дозвілля, проживання),
- тощо.

Варто наголосити, що на сьогоднішній день, поняття «академічна гостинність» існує лише як наукова теорія і хоч вона досить активно обговорюється у наукових колах і має безліч прибічників, та все ж це лише теорія, яка ще не вивчена з погляду практичного застосування.

Щоправда події останніх років, а саме проведення Brexit та серйозне скорочення напливу сту-

дентів із країн Євросоюзу примушує бринатнців до серйозного перегляду місця іноземного студента у освітньому процесі.

Сьогодні британці бачать найбільший потенціал у залученні китайських студентів, збільшення яких приведе до необхідності пристосуватися до їхніх потреб. І якщо раніше Велика Британія прагнула, щоб саме іноземці пристосовувалися до британців, то тепер усе частіше лунають заклики зробити китайського студента та спектр його потреб у центрі рівняння.

«Усі дороги ведуть до Китаю. Ми повинні знайти складний дорослий спосіб взаємодії з Китаєм як країною, а не лише як сектором», висловив думку заступник проректора з міжнародного розвитку Ковентрійського університету Девід Пілсбері (Pillsbury, 2021). Цікаво, що бажання британців залучити більше китайських студентів і їхня готовність адаптуватися під них відбувається на тлі погіршення політичних відносин цих двох наддержав.

За словами Пілсбері, опитування показали, що громадськість Великої Британії дуже підтримує китайських студентів, які приїжджають на навчання до їхньої країни. Він сказав, що університети повинні поширювати позитивні відомості про те, наскільки вітатимуть іноземних студентів та піклуватимуться про них у Британії.

Ще однією цікавою особливістю, яка на наш погляд заслуговує на увагу, є те, що британська система освіти культурно-соціальне середовище, в яке потрапляють студенти, прирівнює до тих знань, які вони отримують в університеті. Так в Британії широко побутує твердження, що відвідування студентами їхньої країни та адаптація до їхнього способу життя – є тим безцінним досвідом, який сприятиме подальшому працевлаштуванню.

Сьогодні у світі наростає чітка тенденція діджиталізації освіти та інтеграція її в інтернет. Більшість провідних вузів світу уже надають якісну повноцінну освіту в режимі онлайн. Цей спосіб здобуття освіти нівелює частину проблем, з якими студент зустрічається під час проживання у чужій для нього країні. Однак на думку більшості британських викладачів, саме той досвід, який отримують студенти живучи у Великій Британії, робить їх випускників такими конкурентноздатними на ринку праці.

Так під час проведення вебінару «Times Higher Education та AECC Global», на якому провідні фахівці Великої Британії обговорювали майбутнє освіти у світлі викликів заподіяних епідемією, Ерік Літхандер, проректор відділу глобальної співпраці в Брістольському університеті, сказав, що з приходом нової реальності університетам потрібно

переконати студентів, вибираючи між стаціонарним навчанням та навчанням в режимі онлайн, вони мають обирати стаціонарне, адже досвід навчання за кордоном все ще вартий того (Russell, 2010: 237).

Таким чином йдеться про дві тенденції, яка, з одного боку полегшує навчання студентів і сприяє їх легшій інтеграції, але з іншого спрощує навчання і знижує його якість.

Висновки. Таким чином і США і Велика Британія приділяють багато уваги для вирішення соціальної адаптації іноземних студентів у своїх

вузах. Для США головним чинником успішної адаптації є внутрішня мотивація, тоді як для Великої Британії – це знання мови та готовність до високих стандартів у навчанні.

Кожна країна має великий економічний зиск від залучення іноземних студентів, тому у системі їхньої освіти діє чітка методика з адаптації, яка передбачає роботу зі студентами з вивчення мови, залучення їх до соціального життя університету, сприяння в інтеграції у соціум за межами кампусу, доуніверситетська підготовка тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bennett J. The academy and hospitality. *Cross Currents*. (2000) Vol. 50, No. 1/2, URL: <https://www.jstor.org/stable/24461227> (10.07.2023).
2. Devito J. *The Interpersonal Communication Book : treatise* Boston. 2016. Pearson Education . pp 433. URL: <https://slims.bakrie.ac.id/repository/f7d4f28f39e8b9d8cb794f6c4eb9cb0f.pdf>
3. Charles-Toussaint G., Crowson H. Prejudice against international students: the role of threat perceptions and authoritarian dispositions in U.S. students. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*. 2010 vol. 144, no. 5, pp. 413–428.
4. Troy, S. (2022) Culture Shock Meaning, Stages, and How to Overcome. Investopedia URL: <https://www.investopedia.com/terms/c/culture-shock.asp> (05.03.2023).
5. What now? Adapting to the new era of digital student recruitment (UK and Ireland webinar). Youtube. (2021, March 2) URL: <https://www.youtube.com/watch?v=f-YGBVwRtLc> (15.04.2023).
6. Pillsbury D. (2021, May 2) All roads lead to China. Youtube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MSAv7G6sEXo>
7. Russell, J., Rosenthal, D., Thomson, G. (2010) The international student experience: three styles of adaptation, Higher Education. 2010. vol. 60, no. 2, pp. 235–249. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10734-009-9297-7>.
8. Yangab Y., Zhangb Y., Sheldon K. Self-determined motivation for studying abroad predicts lower culture shock and greater well-being among international students: The mediating role of basic psychological needs satisfaction. *International Journal of Intercultural Relations*. 2018. Vol. 10. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S014717671730216X>
9. Terui, S. Second Language Learners' Coping Strategy in Conversations with Native Speakers. *Article in Journal of International Students*. 2012. Vol. 2 Issue 2. URL: https://www.researchgate.net/profile/Sachiko-Terui/publication/231334299_Second_Language_Learners'_Coping_Strategy_in_Conversations_with_Native_Speakers/links/0912f5067f57bab43e000000/Second-Language-Learners-Coping-Strategy-in-Conversations-with-Native-Speakers.pdf

REFERENCES

1. Bennett J. The academy and hospitality. *Cross Currents*. (2000) Vol. 50, No. 1/2, URL: <https://www.jstor.org/stable/24461227> (10.07.2023).
2. Devito J. *The Interpersonal Communication Book : treatise* Boston. 2016. Pearson Education . pp 433. URL: <https://slims.bakrie.ac.id/repository/f7d4f28f39e8b9d8cb794f6c4eb9cb0f.pdf>
3. Charles-Toussaint G., Crowson H. (2010) Prejudice against international students: the role of threat perceptions and authoritarian dispositions in U.S. students. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*. vol. 144, no. 5, pp. 413–428.
4. Troy, S. (2022) Culture Shock Meaning, Stages, and How to Overcome. Investopedia URL: <https://www.investopedia.com/terms/c/culture-shock.asp> (05.03.2023).
5. What now? Adapting to the new era of digital student recruitment (UK and Ireland webinar). Youtube. (2021, March 2) URL: <https://www.youtube.com/watch?v=f-YGBVwRtLc> (15.04.2023).
6. Pillsbury D. (2021) All roads lead to China. Youtube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MSAv7G6sEXo>
7. Russell, J., Rosenthal, D., Thomson, G. (2010) The international student experience: three styles of adaptation, Higher Education. 2010. vol. 60, no. 2, pp. 235–249. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10734-009-9297-7>.
8. Yangab Y., Zhangb Y., (2018) Sheldon K. Self-determined motivation for studying abroad predicts lower culture shock and greater well-being among international students: The mediating role of basic psychological needs satisfaction. *International Journal of Intercultural Relations*. Vol. 10. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S014717671730216X>
9. Terui, S. (2012) Second Language Learners' Coping Strategy in Conversations with Native Speakers. *Article in Journal of International Students*. Vol. 2 Issue 2. URL: https://www.researchgate.net/profile/Sachiko-Terui/publication/231334299_Second_Language_Learners'_Coping_Strategy_in_Conversations_with_Native_Speakers/links/0912f5067f57bab43e000000/Second-Language-Learners-Coping-Strategy-in-Conversations-with-Native-Speakers.pdf